

Orgelbouw-Adviescommissie der Gereformeerde Organistenvereniging

Adviseurs:

Joh. van Dommele, Dalweg 75
6821 JN Arnhem, 085-436385
Tj. Heidinga, Nieuwe Buren 86
Leeuwarden 05100-35103

Commissie van Beheer der Geref. Kerk
p/a Weled. Heer A.J.v.d.Wedden
Emmastraat 28
7941 HR MEPPEL

Arnhem/Leeuwarden, 4 September 1978

Mijne Heren,

Op Uw verzoek hebben wij op 14 Aug. j.l. het orgel in Uw kerkgebouw aan de Groenmarktstraat 2 bezichtigd en bespeeld, in aanwezigheid van de heren de Ruiter, Gerrits, namens C.v.B., v.d.Wedden en Matser, namens orgelcommissie.

Beschrijving van het instrument.

Algemeen. Het orgel is geplaatst achterin de kerk op een tweede galerij. De vrijstaande speeltafel staat op de eerste galerij, loodrecht onder het orgel. Het instrument werd als opus 2569 gebouwd in 1937 door de Duitse Firma Walcker.

De dispositie is als volgt:

Man. I	Man II in zwel	Pedaal
1. Prestant 16	14. Nachthoorn 16	27 Contrabas (transm. v. 1)
2. Prestant 8	15. Hornprinzipal 8	28 Open Subbas 16
3. Dubbelfluit 8	16. Flute Harm. 8	29 Harmonikabas 16
4. Gamba 8	17. Baarpijp 8	30 Gedektbas 8
5. Gemshoorn 8	18. Aeoline 8	31 Octaafbas, transm. v. 2
6. Prinzipal 4	19. Celeste van c 8	32 Violonbas, transm. v. 4
7. Open Fluit 4	20. Speelfluit 4	33 Choralbas, transm. v. 6
8. Quint 2 2/3	21. Gemshoorn 4	34 Klein mixtuur, transm. v. 11
9. Octaaf 2	22. Flautino 2	35 Posaune 16 vanaf c transm. van 12
10. Cornet Sylb. 3/5st	23. Sesquialtera 2st	
11. Mixtuur 5 st.	24. Cymbel Silb 3/4	
12. Trompet 8	25. Schalmey 8	
13. Basson 16	26. Vox Humana 8	

36 Tremolo

Klavieromvang Man: C-g³, pedaal C-f¹. Normale koppelingen. Systeem: Elec. pneum. kegel-laden. Verder 2 vrije combinaties, tongwerkafstellers, gener. cresc. (via rol), aut. pedaalomschakelaar, en tuttiknop.

Volgens mededeling van de heer v.d.Wedden is het stemmen en onderhoud na 1945 uitgevoerd door de firma's Reil en Leeflang. Niet tot genoegen, zodat v.a. 1963 de jaarlijkse stem- en onderhoudsbeurt weer wordt verzorgd door de fa. Walcker. In 1972 is de kerk ingrijpend verbouwd. Het orgel is toen gedemonteerd en na gereedkomen van de werkzaamheden weer herplaatst. De speeltafel, die voorheen op een kleine zij-galerij had gestaan is bij deze gelegenheid op de galerij recht onder het orgel geplaatst. De werkzaamheden werden door Walcker uitgevoerd. Behoudens de plaats v.d. speeltafel verkeert het orgel in de oorspronkelijke staat. Op het ogenblik functioneert het instrument niet optimaal doordat regelmatig storingen optreden in de tractuur.

Het pijpwerk.

Als materiaal voor de pijpen is toegepast: zink voor front en grote pijpen, orgelmetaal voor kleiner pijpwerk, hout (oregon-pine en eiken) voor de open Subbas en de grote pijpen van een aantal registers. De kwaliteit van de gebruikte materialen is goed tot zeer goed. Binnen het kader, waarin dit orgel en de klank ervan, moet worden geplaatst (zie bij "beoordeling"), zijn de pijpen optimaal tot klinken gebracht. De egalisatie is goed.

Merkwaardig is, dat de namen op de registerplaatjes in vele gevallen niet corresponderen met de klank van de stemmen. Het meest in het oog lopend is de Nachthoorn 16, die een Quintadeen blijkt te zijn. Ook de namen van toegstemmen en vulstemmen suggereren andere klankkleuren, dan in werkelijkheid te beluisteren valt. De klank van de Open Subbas is imponerend.

Windladen c.a.

De windladen zijn gebouwd als kegelladen. Het zichtbare hout is in eiken uitgevoerd. De laden zien er prima uit en functioneren goed. Hoewel het inwendige niet kan worden bekeken mag worden aangenomen dat de laden in goede staat zijn, en nog vele jaren storingvrij dienst kunnen doen. Pijproosters en ophangconstructies voor grote pijpen zijn voldoende degelijk gemaakt. Houtworm werd niet geconstateerd.

Windvoorziening

Het orgel is ruimschoots van balgen en regulatoren voorzien. Deze zijn prachtig gemaakt en oerdegelijk. Ook de windkanalen zijn goed gemaakt. Lekkages werden niet geconstateerd. Het systeem is echter gecompliceerd aangelegd. De winddrukken zijn: pedaal 95, Man I 90, en man II 85 mm WK. De windmachine staat in een apart kamertje naast het orgel. Op de as van de electromotor zit tevens de omvormer voor de 14 V zwakstroominstallatie. Het geheel is niet erg geruisloos. Door een goede geluidsisolatie geeft dit echter weinig hinder.

Orgelkast en technische opbouw.

Het orgel heeft geen kast. Doordat het instrument vlak voor een muur staat, is er een redelijke reflectie van de klank. Een optimale bundeling en uitstraling van het geluid vindt echter niet plaats. De opstelling van het orgel is ingenieus te noemen. Achteraan staat het pedaal. Daarvoor staan in twee lagen de manuaalladen, terwijl ook de balgen en regulatoren daaronder of naast nog plaats vinden. Het tweede manuaal is geplaatst in een zwelkast. Deze kast te licht van constructie, zodat de zwelwerking gering is. Tijdens ons bezoek stonden bovendien de beide toegangsdeuren open, zodat de werking vrijwel nihil was. De jalouziën worden op indirecte wijze bediend.

Het regeerwerk.

Het orgel heeft electr. pneumatische register en toetstractuur. Tijdens ons bezoek waren er een aantal storingen. De tractuur van de manualen reageert tamelijk vlot, het pedaal is daarentegen aan de trage kant. De pedaalveren zijn erg slap geworden. De beide vrije combinaties werken niet. Volgens mededelingen ter plaatse zijn er regelmatig storingen in de tractuur.

Beoordeling van het instrument.

De tijd die ligt tussen de beide wereldoorlogen wordt in de orgelbouw algemeen beschouwd als een periode van verval. Deze opvatting heeft nauwelijks iets te maken met een beoordeling van het type instrument dat toen werd gemaakt, maar berust integendeel op een algemeen menselijke eigenschap. N.l. deze, dat het werk van de vorige generatie volledig wordt afgekeurd en beoordeeld als geheel waardeloos. Het behoeft dan ook niet te verbazen, dat de meeste organisten en orgeldeskundigen weinig goede woorden voor het Walcker-orgel in de Geref. kerk te Meppel over zullen hebben. De meest extremen zullen adviseren het orgel onmiddellijk te slopen. Ongetwijfeld is het erg moeilijk een orgel uit 1937 daarmee emotioneel nog te sterk verbonden.

Een aantal feitelijkheden kan echter worden vastgesteld:

1. Het werk is in technische zin van goede kwaliteit en met vakkennis gemaakt. Of de tractuur behoeft geen enkel probleem te leveren. Van dit deel van het instrument zijn echter bepaalde delen versleten. Verder kan worden vastgesteld dat de klimatologische omstandigheden in de kerkruimte ook voor het orgel ongunstig zijn.
2. Het orgel biedt ruimschoots voldoende mogelijkheden voor de organist om zijn taak in de Eredienst te kunnen vervullen.
3. De waardering en beschouwingwijze van het pijporgel fluctueren voortdurend. Dit betekent dat het bijna steeds onverstandig en onmogelijk is om iedere persoonlijke of algemene wijziging van de inzichten in reeds gebouwde orgels te verwerken.

De conclusie van boven vermeld overzicht is de volgende:

Het orgel in Uw gebouw dient als karakteristiek specimen van de orgelbouw uit die tijd te worden beschouwd. Aangezien het orgel technisch van een redelijk goed niveau is, dient het instrument te worden gehandhaafd in de huidige vorm, met dien verstande dat de speeltafel weer op de oorspronkelijke plaats wordt gesteld en versleten onderdelen door nieuwe worden vervangen of gereviseerd.

Beoordeling van de Walcker-offerte dd. 10 Mei 1978.

Het betreft hier een "Kostenvoranschlag", d.w.z. een voorlopige kostenraming. Het is niet juist deze offerte op allerlei detailposten te beoordelen, zoals blijkt de verslaggeving door een aantal betrokkenen is gebeurd. Het gaat hier slechts om een voorlopige opgave.

De orde van grootte van het bedrag dat Walcker meent voor zijn voorgestelde werkzaamheden te moeten ontvangen, is correct.

Het maken van windladen kost per stem ca. DM 1200, voor 35 st. circa DM 35000,-

Nieuwe zwelkast, nieuwe tractuur etc DM 30000,-

Demontage, montage, transport etc 2 man 10 weken DM 30000,-

excl. BTW DM 95000,-

Wij krijgen echter de indruk dat het vernieuwen van "Uw" windladen uitsluitend de continuïteit van het bedrijf Walcker beoogt, aangezien de bestaande windladen in goede staat verkeren. De opmerking in de begeleidende brief, als zou de klank van het orgel principieel behouden blijven, is absoluut onjuist. De invloed van de door hem voorgestelde tooncancellade op aanspraak en klank van de pijpen is wezenlijk anders dan die van de bestaande laden met registercancellen.

Deze offerte dient terzijde te worden gelegd.

ADVIES. De uit te voeren werkzaamheden vallen in twee onderdelen uiteen:

1. De klimaatbeheersing in de kerkruimte.

2. De werkzaamheden aan het orgel.

1. Volgens mededeling ter plaatse treedt in het orgel condens op. Dit betekent dat de ventilatie in de kerkruimte onvoldoende is. Er dient dan ook in de kerk een goed ventilatiesysteem te worden aangebracht. Zo mogelijk via de kap-constructie. De luchtsnelheden dienen laag te zijn. Natuurlijke ventilatie verdient de voorkeur. Een eventueel mechanisch systeem dient geruisloos te zijn. Te overwegen is bovendien om de kerk wat geleidelijker warm te stoken.

2. a. De speeltafel weer op de oorspronkelijke plaats stellen.

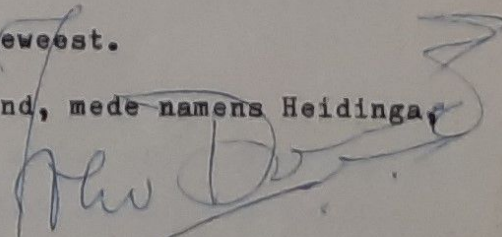
b. De tractuur dient geheel te worden gereviseerd, c.q. vernieuwd. Dit betekent dat in de eerste plaats de uit te voeren werkzaamheden per onderdeel nauwkeurig worden opgenomen en schriftelijk worden vastgelegd. Daarna kunnen de kosten vrij nauwkeurig worden bepaald, waarna uitvoering van de werkzaamheden kan volgen.

c. Overwogen kan worden de zwelkast te verbeteren. Het verdient de voorkeur zo mogelijk de werkzaamheden aan Walcker op te dragen. Gezien de offerte van Walcker en de opmerking als zouden onderdelen van de tractuur niet meer worden gemaakt (dit is n.l. niet juist) is het niet verantwoord Walcker op eigen houtje aan het werk te zetten. Wij stellen U echter voor te overwegen of het niet verstandig is ook een Nederlandse firma, die met electro-pneumatiek goed vertrouwd is op basis van onze voorstellen (Advies 2 a, b, c) offerte te doen maken. B.v. Schreurs of Vermeulen, Alkmaar. Het is n.l. denkbaar, dat Walcker, als U hem zou verzoeken revisie-werkzaamheden uit te voeren, tegen zijn voorstellen in, rancuneus zou handelen; of zelfs geheel weigert deze uit te voeren.

Mocht U verder van de diensten van de OAC gebruik willen maken (voor het opstellen van de offerte-aanvraag t/m de uiteindelijke keuring bij oplevering) dan zijn wij zeker daartoe bereid.

Wij hopen U met dit schrijven van dienst te zijn geweest.

Hoogachtend, mede namens Heidinga,

Verschueren, Heidinga, bij u genoemd,
Zou zeker ook in aanvulling komen